

Emlékezés Wenzel Gusztávra (1812-1891), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára

Remembering Gusztáv Wenzel (1812-1891), Full Member of the Hungarian Academy of Sciences

Wenzel Gusztáv jogtudós és történész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja az alsó-lausitzi Luckauban született 1812. január 19-én és Budapesten hunyt el 1891. november 22-én. Tudományos kutatói, forrásfeltáró munkásságának elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1846. szeptember 18-án levelező tagjává választotta. Székfoglalóját 1847. augusztus 26-án tartotta, „Magyarország tengeri viszonyainak többévi kutatások után legnagyobb részt kézirati adatokból készült története” címmel. 1858. december 15-én az Akadémia rendes taggá léptette elő. Rendes tagsági székfoglaló előadását „Kovacsics Márton György, Horvát István és Fejér György jellemzése” címmel 1859. június 27-én tartotta meg.

Mielőtt életrajzát ismertetjük, álljon itt – a teljesség igénye nélkül – egy felsorolás arról, hogy e kiváló tudóst mely tudományos szakágakban tekinthetjük úttörőnek. A jogtudományon belül „az egyetemes európai jogtörténet tárgy kezdeményezője és egyetemünkön első művelője” (Ujlaki Miklós), „a magyar jogtörténet művelésének első egyetemi képviselője” (Mezey Barna), „az első, aki a pandektarendszert vezette be magánjogi irodalmunkban” (Lábady Tamás), „az első magyar komparatista?” (Halász Iván) és „a magyar bányajog rendszerbe öntője” (Vasárnapi Újság, 1891). A történettudomány területén „a gazdaságtörténet legelső művelői közé tartozott” (Bertényi Iván) és „az egyik első hazai bányászattörténész” (Oláh Róbert).

Wenzel Gusztáv 1812. január 19-én az alsó-lausitzi Luckau városában (ma: Brandenburg, Németország) született, ahol akkoriban édesapja, egy Gustav Wenzel nevű osztrák katonatiszt huszárkapitányként szolgált a Napóleon elleni háborúban. Életrajzírói nem mulasztják el megemlíteni, hogy apja szolgálati helyének változásai milyen alapvető hatással voltak iskoláztatására és arra, hogy már gyermekkorában széles körű európai műveltségre tett szert. Miután apját – aki, már őrnagyi rendfokozatban, Lipcsénél is harcolt a francia császár ellen – Lombardiába helyezték át, Veronában, Cremonában, Milanóban és Bergamóban is élt szüleivel. Elemi iskolai tanulmányait Veronában végezte, de apja beíratta a milánói *Istituto Militare* nevű katonaiskolába is, így a német mellett az olasz nyelvet is igen fiatal korban sikerült magas szinten elsajátítania.

Mivel apja alárendeltjei magyar huszárok voltak, velük beszélgetve a magyar nyelvvel is megismerkedett. Rövid salzburgi kitérő után (ahol a második gimnáziumi osztályt végezte a bencéseknel) az sem okozott problémát számára, hogy – apja újabb állomáshely-váltását követően – tanulmányait Veszprémben kellett folytatnia. Tehetségét jól mutatja, hogy a piaristáknál tett felvételi vizsga alapján (bár kritikusan megjegyezték, hogy magyar- és latinnyelv-tudása is hagy némi kívánnivalót maga után) egy évfolyam átugrásával rögtön a IV. osztályba került, amit később – már egyetemi professzorként és akadémikusként – tréfásan úgy emlegetett, hogy „harmadik osztályt én soha se végeztem, s még most is aggodom, nem fogják-e követelni rajtam, hogy tudományos pályám e hézagát utólag pótoljam”.

Középiskolai tanulmányait végül Vácott fejezte be. Ezt követően Bécsben, majd Pesten bölcsészettudományt és jogot tanult. 1836-ban a pesti Magyar Királyi Egyetemen szerzett bölcséleti és jogi doktori (philosophiae et juris doctor) fokozatot. Szakdolgozatát „Dissertatio inauguralis juridica de fontibus iuris privati Hungarici et theses e scientiis iuridicis ac politicis Pestini” címmel a magyar magánjog forrásairól írta, mely témaválasztásból jól látható a jogtörténet és a magánjog iránti érdeklődése. Bár 1836. december 3-án az ügyvédi vizsgát is letette, ügyvédi praxist sosem folytatott: a gyakorlati jogászi munka helyett minden figyelmét az oktatói és tudományos pályára összpontosította.

Már egyetemista korában vállalt magántanítást (a főnemesi Orczy család gyermekeinek házitanítójául szegődött), a doktorátus megszerzését követően pedig – egyik egyetemi tanára, Schedius Lajos, a filológia és esztétika professzorának ajánlása alapján – maga Habsburg–Lotaringiai József Antal főherceg, Magyarország nádora adott számára munkát fia, az akkor 11 éves Sándor Lipót Ferdinánd főherceg egyik tanítójaként, aki azonban sajnos egy évvel később elhalálozott.

Wenzel a pesti egyetem bölcsészkarán folytatta pályafutását, ahol Weszerle József halála után, 1838. október 1-től kapott megbízást arra, hogy helyettes tanárként a történelem tanszéken tanítson. Csakhogy épp ekkor állították fel a Mária Terézia által a nemes ifjak nevelésére alapított híres akadémia, a Theresianum magyar történeti és jogi tanszékét, melynek vezetésével 1838. november 17-én őt bízták meg. A Theresianumban magyar történelmet, közjogot, bányajogot és statisztikát tanított – lényegében ekkor, „a bécsi magyar ifjak jogtanáraként” kristályosodtak ki tudományos érdeklődésének sarokpontjai. Tanítványa volt két későbbi miniszterelnök, Lónyay Menyhért és Szlávy József is. Bányajogi szaktudása oly nagy feltűnést keltett, hogy 1844 és 1848 között a bécsi Hofkammer bányászati szakértőjeként is alkalmazták.

Az osztrák fővárosban töltött évei alatt ismeretséget kötött a korabeli tudományos élet nagyaival, köztük a történeti jogi iskola egyik atyjával, a német Emil Franz Rösslerrel, aki 1846–48 között a bécsi egyetemen tevékenykedett. Maga Wenzel is lelkes híve és képviselője lett a történeti jogi szemléletnek. Mindeközben olyan jelentős forrásfeltáró kutatómunkát végzett, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1846. szeptember 18-án annak ellenére levelező tagjává választotta, hogy harmincas évei elején járt csupán és kevés jelentős publikációja volt (a Johann Nepomuk Geiger bécsi festőművész magyar történelmi tárgyú képeihez 1843-ban magyar és német nyelven írt magyarázatai és a selmecbányai régi városi és bányajog ugyanez évi publikálása emelhető ki korai művei közül elsősorban).

Nem az 1847. augusztus 26-án tartott akadémiai levelező tagsági székfoglaló előadása volt az volt az első alkalom, hogy Bécsből hazalátogatott. Sosem tett le ugyanis abbéli szándékáról, hogy a pesti egyetemen taníthasson. Érdekes adaléka életrajzának, hogy 1840-ben még a természettani tanszékre is pályázatot nyújtott be, ráadásul olyan magas színvonalú pályamunkával (a hőtan és villamosság, valamint az erők találkozása bölcsészeti és jogi tudományoktól némiképp távol eső tárgykörében), hogy második helyen ajánlotta őt a bölcsészeti kar a tanszékre. A katedrát végül a híres feltaláló és nagyszerű természettudós, Jedlik Ányos nyerte el, akivel a későbbiekben Wenzel egyébként igen jó kollegiális viszonyba került.

Miután a magyarországi forradalom és szabadságharc egyik folyományaként eltörölték a jogi tanszakot a bécsi Theresianumban, 1849 októberétől a bécsi egyetemen folytatta oktatói tevékenységét. Egy tanéven keresztül római jogot és jogtörténetet, valamint osztrák bányajogot és tengerészeti jogot adott elő, természetesen német nyelven. Pályája azonban hamarosan újabb és döntő fordulatot vett, ugyanis – mint ismeretes – 1850. március 4-én, az olmützi alkotmány kiadásának első évfordulóján Bécsben öngyilkosságot követett el Frank Ignác, a 19. század első felének legnagyobb magyar jogtudósa, akit az osztrák kormányzat a megszállt Magyarországon bevezetendő jogi reformok előkészítésére próbált meg rábírn.

Frank Ignác halálával megüresedett a pesti egyetem magánjogi tanszéke, amelyre 1850. május 12-én Wenzel Gusztávot nevezte ki az uralkodó. A kinevezés értelmében Wenzel a magyar magánjog, bányajog és perrendtartás tanára lett, emellett feljogosították a jogi karon az osztrák magánjog és – Magyarországon elsőként – az összehasonlító jog, a bölcsészkaron pedig a történelem előadásainak megtartására. Az 1850/51. tanévtől kezdve volt a pesti kar professzora, amivel négy évtizedes, kiemelkedő egyetemi tanári működés vette kezdetét.

1853-ban egyik alapítója lett a Magyar Történelmi Tár című folyóiratnak, amelyben ő maga is rendszeresen közölt történelmi forrásokat (az első számban „Budai regesták, a magyar történet legrégibb idejétől 1541-ig” címmel jelent meg forráspublikációja). Széles körben elismert történettudományi ismereteinek köszönhetően 1854-ben Leo von Thun-Hohenstein gróf, a neoabszolutista korszak Magyarországon is nagy hatalmú osztrák vallás- és közoktatási minisztere felmentette a perrendtartási előadások tartásának kötelezettsége alól, s helyette a német birodalom jogtörténetének oktatásával bízta meg. Ezt ő némiképp kiterjesztően úgy értelmezte, hogy „jogtörténetet” kell tanítania, amibe beleértendő a magyar jog fejlődésének bemutatása is.

A Magyar Tudományos Akadémia 1858. december 15-én tartott ülésén levelező tagból rendes taggá léptette elő. Második, immár rendes tagsági akadémiai székfoglaló előadását 1859. június 27-én, „Kovacsics Márton György, Horvát István és Fejér György jellemzése” címmel tartotta. Hamarosan újabb megtiszteltetés érte: gróf Apponyi György meghívására ő is részt vehetett a magyar bírósági szervezet helyreállítása okán 1861. január 23-ára – Ferenc József császár megbízásából – összehívott Országbírói Értekezleten. Ugyanebben az évben – az 1860 februárjától ismét önállóan működő – pesti jogi karon a magyar magánjog nyilvános rendes tanára lett.

Az 1865/66. tanévben az egyetem rektora volt, majd 1869-ben a jogi kar dékánjává választották. Mezey Barna közlése szerint ezt a megbízatást először azzal utasította vissza, hogy „a dékáni teendők tudományos munkásságát veszélyeztetik”, és végül úgy vállalta csak el, hogy megfelelő hivatali helyiséget és adminisztratív segédzsemet biztosítottak számára, azaz tulajdonképpen neki köszönhető a dékáni hivatal mint kari igazgatási egység megalapítása. A dékáni tisztséget az 1869/70. tanévben töltötte be – arra nem találtunk adatot, hogy mire alapozza a szakirodalom, hogy lett volna egy második dékáni ciklusa is.

Az 1867. május 15-én alakult Magyar Történelmi Társulat másodelnöke lett, emellett tagja volt a Felső-Lausitzi Történelmi Társulatnak, a Morva-Sziléziai Császári és Királyi Társadalomtörténeti-Statistikai Osztálynak, valamint a Délszláv Történelmi Társaságnak is.

1868-ban az uralkodó királyi tanácsosnak nevezte ki. A Magyar Tudományos Akadémia 1871-ben – a híres közgazdász-statisztikussal, Keleti Károllyal megosztva – akadémiai nagyjutalommal ismerte el tudományos pályafutását. 1874-ben egyik támogatója volt a különféle kormányzati és kormányhatósági levéltárak országos levéltárral való egyesítésével létrejövő új magyar országos levéltárnak.

1879. május 12-én, negyvenéves tanári jubileuma alkalmából az egyetem díszoklevelet, Ferenc József magyar király pedig nemesi címet adományozott számára: innentől ő és családjának tagjai a Kövesdi nemesi előnevet is használhatták. Miután pedig az egyetem az 1889/90. tanév első félévének végével nyugdíjazta, az uralkodó öt évtizedes érdemeit 1889. november 28-án élethosszig tartó főrendiházi tagsággal honorálta. A magyar magánjogi tanszékre utódjaként 1890 júliusában a korábbi kolozsvári professzort, Grossschmid Bénit nevezték ki (a magyar alkotmány- és jogtörténet professzora 1891-től Timon Ákos lett), de magántanárként a nyugdíjas Wenzel Gusztáv is tovább taníthatott: egyetemes európai jogtörténeti és bányajogi előadásait az 1890/91. tanévben is meghirdette.

Mindeközben két nagy családi tragédia is érte. 1889. október 29-én, 53 éves korában elhunyt második felesége, öt gyermekének édesanyja, Brunner Adél; 1890. március 12-én pedig egy influenzafertőzés szövődményébe 49 évesen belehalt első (Feszl Alojziával kötött) házasságából származó fia, Kövesdi Wenzel Tivadar kúriai bírósági elnök is. E szomorú események is közrejátszottak abban, hogy 1891. november 18-án az utcán szélhűtés érte. Népszerűségét mutatja, hogy a sajtó naponta számolt be állapotáról. Sajnos nem tudott felépülni: november 21-éről 22-ére virradó éjjel (más beszámolók szerint november 23-án este 9 órakor) Szentkirályi utca 29. szám alatti lakásán, családja körében elhalálozott. A Magyar Tudományos Akadémián 1894. május 23-án volt tanítványa, a kiváló római jogász professzor, Vécsey Tamás tartott fölötte emlékbeszédet.

Wenzel Gusztáv egyetemi oktatóként, jogtudósként és történettudósként is kiemelkedő jelentőségű. Pesti jogászprofesszorként már azzal megalapozta népszerűségét, hogy dacolva azzal a szabállyal, mely szerint az előadások nyelve a német, az 1850-es években is magyarul tartotta magyar magánjogi és összehasonlító jogi előadásait. Gazda István szerint mindössze két ilyen bátor tanára volt akkoriban az egyetemnek – a másik Jedlik Ányos volt. Azt is feljegyezték Wenzelről, hogy amikor az osztrák polgári törvénykönyvet léptették hatályba Magyarországon, diákjai egy kis ünnepség keretében a Hármaskönyv díszkiadásával ajándékozták meg.

Tudományos pályáját nehéz összegezni, olyan szerteágazó volt, és különösen nehéz rangsorolni, hogy mely tudományágban alkotta a leginkább maradandót, hiszen legalább olyan kiváló „búvára” volt a középkori magyar város- és gazdaságtörténet általa felfedezett és az utókor számára kiadott okleveleinek, amilyen magas színvonalú rendszerezője és művelője a 19. századi bányajognak.

Élete egyik vitathatatlanul fő műve az MTA történeti osztálya megbízásából 1860 és 1874 között tizenkét kötetben kiadott „Árpádkori Új Okmánytár”, amely a Fejér György-féle negyvenkötetes Codex Diplomaticus által megkezdett sorba illeszkedik, ám annál korszerűbb és megbízhatóbb kiadvány, s így máig nélkülözhetetlen forrása a magyar medievistáknak és a középkort kutató jogtörténészeknek egyaránt. Emellett Anjou-kori diplomáciai iratemplékeink

vagy épp „Marino Sanuto világkrónikájának Magyarországot illető tudósításai”-nak publikálása is nagy jelentőségű forrásközlés volt.

Fáradhatatlan diplomatikai munkássága mellett történettudósként a gazdaságtörténet egyik első művelője, a bányászattörténetnek pedig alapító atyja lett, de behatóan foglalkozott várostörténettel is. 1880-ban adták ki „Magyarország bányászatának kritikai története” című művét, melyről dédunokája, a neves történész Bertényi Iván írja, hogy „még egy évszázad távlatából is nélkülözhetetlen a téma kutatói számára”. Két évvel később jelent meg „A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében” című könyve, melynek szintén bányászattörténeti vonatkozásait emelik ki életrajzírói, 1887-ben pedig „Magyarország mezőgazdaságának története” címmel adott ki nagyívű agrártörténeti áttekintést.

Mindezek ellenére Wenzel elsősorban mégis jogtudósként írta be nevét a magyar tudomány történetébe. Történeti és jogi érdeklődésének logikus ötvözeteként, mint a Történeti Jogi Iskola (Historische Rechtsschule) lelkes híve fordult már egészen fiatalon a jogtörténet tudománya felé, mely diszciplínának szintén egyik megalapítója lett hazánkban. A magyar állami szuverenitás szünetelésének vészterhes éveiben kezdte hirdetni a nemzeti jogfejlődés megismerésének jelentőségét, de a kiegyezés után sem hagyott fel a jogtörténet művelésével és oktatásával. „Egyetemes európai jogtörténet” címmel 1869-ben, „Magyarország jogtörténetének rövid vázlatja” címmel 1872-ben jelent meg kézikönyve. Behatóan foglalkozott a partikuláris jogok, elsősorban a városjogok és tárnoki jog történetével is, részkutatásai e körben is forrásértékűek az utókor joghistorikusai számára.

Jogtanárként kezdetektől egyik legkedveltebb szakterülete volt a bányajog, amely kiválóan illeszkedett bányászati- és várostörténeti kutatásaihoz, ráadásul a Hofkammer szakértőjeként az élő joggyakorlatból is jól ismerte. 1855-ben az osztrák, 1866-ban a magyar és erdélyi bányajogról írt tankönyvet – előbbit német, utóbbit magyar nyelven. 1879-ben jelent meg „A magyar bányajog rendszere” című kétkötetes műve, mellyel már-már önálló jogtudományi szakággá fejlesztette e gazdasági ágazat jogi háttérét, amelynek dogmatikai megalapozást adott.

Mint az osztrák és magyar (1850-től), majd a magyar magánjog (1861-től) professzora, a civilizisztika területén is maradandót alkotott. Lábady Tamás mutat rá, hogy „a magyar magánjogban Wenzel Gusztáv volt az első, aki 1863-ban megjelent tankönyvével (A magyar és erdélyi magánjog rendszere) a pandektarendszert vezette be magánjogi irodalmunkban”. A római jogi alapok mellett – magánjog-történészként – ugyanakkor mindig kiemelt figyelmet szentelt a magyar magánjog nemzeti hagyományainak, a Hármaskönyv által képviselt magyar jogi tradíció jelentőségének is, mely gondolatvilágban tanszéki utódja, a nagyszerű Grosschmid Béni egyúttal szellemi örökösének is tekinthető.

Végül ki kell emelnünk, hogy nemcsak a történeti jogi iskolának és pandektisztikának, hanem az összehasonlító jogtudománynak is úttörője volt. Amint nemrégiben megjelent tanulmányában Halász Iván hangsúlyozza, ő tartotta az első komparatív jogtudományi előadást hazánkban, mégpedig 1850. november 25-én, az MTA úgynevezett kisülésén. Ebbéli munkásságának csúcspontja 1876-ban kiadott, „Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog” című műve, amelyben az új magánjogi jogintézmények meghonosítása és a meglévők továbbfejlesztése kapcsán egyaránt a komparatív szemlélet szükségessége mellett

érvelt, hangsúlyozva azonban a nemzeti sajátosságok megőrzésének fontosságát is. Az összehasonlításra legjobb példaként a magánjog egyes különterületeit (váltójog, kereskedelmi jog, bányajog stb.) hozta, de ezeken belül is legérzékletesebb példája a vasúti jog, amelynek – ahogy Újlaki Miklós rámutat – szintén egyik első művelője volt Magyarországon.

Míg Wenzel Gusztáv az egyetemi életben és a tudományos közéletben is meghatározó szereplő volt fél évszázadon keresztül – még 1889-ben, nyugdíjazása évében is elvállalta a VII. Magyar Jogászgyűlés elnöki teendőit –, sok professzortársával ellentétben a politika nem vonzotta. Nem lett miniszter, sem országgyűlési képviselő, csupán élete utolsó két évében vett részt a főrendiház működésében, mint az uralkodó által élethosszig kinevezett tag, ám ebbéli minőségében sem politizált. A szó eredeti, legszebb értelmében maradt jogtudós egész életében: egy osztrák huszártiszt fia, aki Magyarországon találta meg igazi hazáját és lett a magyar jogtudomány történetének egyik legnagyobb alakja, egyben magyar jogászok generációinak nagytudású és jókedélyű, kedves professzora.

Wenzel Gusztáv főbb munkái

Das alte Stadt- und Bergrecht der königlichen Frey- und Bergstadt Schemnitz in Ungern aus dem dreyzehnten Jahrhundert. (Anzeige-Blatt für Wissenschaft und Kunst, Bd. 104.) Bécs, 1843; Werbőczy István velencei követsége 1519: Marino Sanuto eredeti feljegyzéseiből. Pest, 1850; Ideiglenes polgári perrendtartás Magyar-, Horvát-, Tótország, a Szerb Vajdaság és a Temesi Bánság számára. Pest, 1853; Az ausztriai általános polgári törvénykönyv magyarázata. Pest, 1854; Handbuch des österreichischen allgemeinen Bergrechtes. Bécs, 1855; Budai regesták, a magyar történet legrégebb idejétől 1541-ig. (Magyar Történelmi Tár I. kötet.) Pest, 1855; Okmányi kalászat. Pest, 1856; Budai regesták az Anjouk korában. (Magyar Történelmi Tár IV. kötet.) Pest, 1857; Árpádkori Új Okmánytár, I–XII. kötet. Pest, 1860–1874; Ozorai Pipo: magyar történelmi jellemrajz Zsigmond király korából. Pest, 1863; A magyar és erdélyi magánjog rendszere, I–II. kötet. Buda, 1863–1864; A magyar és erdélyi bányajog rendszere. Buda, 1866; Egyetemes európai jogtörténet. Buda, 1869; Magyarország jogtörténetének rövid vázlata. Pest, 1872; A magyar magánjog rendszere, 1–2. kötet. Budapest, 1874; Magyar diplomáciai emlékek az Anjou-korból, 1–3. kötet. Budapest, 1874–1876; Az országos jog és a particuláris jogok közötti viszony hazai jogrendszerünkben. Budapest, 1876; Az összehasonlító jogtudomány és a magyar magánjog. Budapest, 1876; Magyarország városai és városjogai a múltban és jelenben. Budapest, 1877; Az egyetemes európai jogtörténetnek rövid vázlata. Budapest, 1877; A XV. századbeli tárnoki jog. Budapest, 1878; Magyarország bányászatának kritikai története. Budapest, 1880; A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében. Budapest, 1882; Az 1848 előtti magyar magánjog, tekintettel újabb átalakítására. Budapest, 1885; Magyarország mezőgazdaságának története. Budapest, 1887.

Felhasznált irodalom

Wenzel Gusztáv dr., 1812–1891. Budapesti Hírlap, 1891. november 24., 5. o.; Dr. Wenzel Gusztáv (1812–1891). Vasárnapi Újság, 1891. november 28., 789. o.; Vécsey Tamás: Emlékbeszéd Wenzel Gusztáv rendes tagról (Akadémiai emlékbeszédek VIII/5.). Budapest, 1897; A Pallas Nagy Lexikona. XVI. kötet, Téba–Zsuzsok. Budapest, 1897 (Wenzel Gusztáv szócikk, 1018. o.); Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. XIV. kötet. Budapest, 1914

(Wenzel Gusztáv szócikk, 1516–1517. o.); Újlaki Miklós: Wenzel Gusztáv. In: Jogi professzorok emlékezete (Szerk. Degré Alajos). Budapest, 1935, 65–75. o.; Magyar életrajzi lexikon. Második kötet, L–Z (Főszerk. Kenyeres Éva). Budapest, 1982 (Wenzel Gusztáv szócikk, 1039. o.); Bertényi Iván: Wenzel Gusztáv. In: Évfordulóink a műszaki és természettudományokban (Szerk. Endrei Walter et al.). Budapest, 1987, 112–113. o.; Gazda István: Jedlik Ányos 1858-as tudóstársai. In: Jedlik Ányos tisztelete (Főszerk. Király Árpád). Budapest, 2002, 140–144. o.; Mezey Barna: A jogtörténet oktatása a Jogi Karon. In: A jogászképzés múltja, jelene, jövője (Szerk. Takács Péter). Budapest, 2003, 78–92. o.; Magyar Katolikus Lexikon. XV. kötet, Vesp–Zs. Budapest, 2010 (Wenzel Gusztáv szócikk, 357–358. o.); Hajdú József Ákos: Historikusok a századfordulón. A századforduló történettudományát megalapozó jogtörténészek. Wenzel Gusztáv és Hajnik Imre munkássága. *Studia juvenum* (2011. 1. sz.) 23–32. o.; Hadobás Sándor: Kétszáz éve született Dr. Wenzel Gusztáv (1812–1891). *Bányászattörténeti Közlemények* 7. (2012. 1. sz.) 92–95. o.; Halász Iván: Wenzel Gusztáv és a magyar jogi komparatiztika kezdetei. *Pro Publico Bono* (2015. 3. sz.) 152–162. o.; Lábady Tamás: A magánjog általános tana. Budapest, 2018. és Oláh Róbert: A hazai bányászvilág neves halottai a Nemzeti Örökség Intézete Fiumei úti sírkertjében. *Bányászattörténeti Közlemények* 15. (2020. 1–2. sz.) 45–91. o.

Képes György PhD.
habilitált egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: kepes.gyorgy@ajk.elte.hu